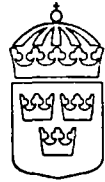

Regeringens proposition

1985/86: 87

om ändring av riksgränsen mellan Sverige
och Finland vid forsen Vähänärä i Torne älv

Prop.
1985/86: 87

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 30 januari 1986.

På regeringens vägnar

Olof Palme

Sten Wickbom

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en under år 1985 utförd översyn av ett begränsat avsnitt av riksgränsen i Torne älv mellan Sverige och Finland. Den av särskilda gränskommissioner utförda översynen innebär i huvudsak att ett mindre vattenområde uppströms forsen i Vähänärä överförs från Finland till Sverige medan ett större vattenområde nedströms forsen överförs från Sverige till Finland.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 januari 1986

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Peterson, Bodström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition om ändring av riksgränsen mellan Sverige och Finland vid forsen Vähänärä i Torne älv

1 Inledning

Sedan riksdagen vid behandlingen av 1981 års översyn av riksgränsen mellan Sverige och Finland undantagit ett ca två kilometer långt avsnitt kring forsen Vähänärä i Torne älv (LU 1984/85: 16, rskr. 124), förordnade regeringen den 19 juni 1985 en svensk gränskommission att tillsammans med en motsvarande finsk kommission företa en förnyad översyn av riksgränsen inom detta avsnitt. Den svenska och den finska gränskommissionen har överenskommit att översynens officiella namn på svenska språket skall vara "1985 års översyn av riksgränsen mellan Sverige och Finland vid Vähänärä".

Den svenska gränskommissionen har med en skrivelse den 19 december 1985 till regeringen överlämnat de gränshandlingar som de båda kommissionerna gemensamt upprättat. Gränshandlingarna finns tillgängliga i justitiedepartementets ärende dnr 3153-85.

Jag har i detta ärende samrått med chefen för utrikesdepartementet.

2 Föredraganden

2.1 Bakgrund

Gränsen mellan Sverige och Finland följer bl. a. djupfåran i Torne älv. Med hänsyn till förändringar av djupfårans läge har gränsen justerats vid flera tillfällen.

År 1981 genomfördes – i enlighet med en tidigare överenskommelse om allmän gränsöversyn vart tjugufemte år – en översyn av riksgränsen mellan länderna. I Torne älv vid forsen Vähänäräs nedre del och i det omedelbart nedströms belägna selet fann gränskommissionerna vid denna översyn det svårt att bestämma djupfårans exakta läge. Av denna anledning föreslog kommissionerna – med avvikelse från den i övrigt gällande

djupfåreprincipen – att riksgränsen i detta avsnitt skulle följa älvens mittlinje.

I prop. 1983/84: 202, varigenom förslag med anledning av 1981 års gränsöversyn förelades riksdagen, anslöt sig regeringen till kommissionernas förslag i denna del (se prop. s. 4).

Vid ärendets behandling i lagutskottet framförde den svenska lokalbefolkningen synpunkter på den föreslagna gränsdragningen. Lagutskottet utslöt inte – mot bakgrund av vad som framkommit under ärendets beredning – att djupfårans verkliga läge kunde fastställas genom ytterligare tekniska undersökningar (LU 1984/85: 16 s. 8). Skäl att avvika från djupfåreprincipen sänkades därför enligt utskottet, som hemställde att riksdagen från sitt godkännande skulle undanta ett område vid Vähänärä. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 1984/85: 124).

Den 14 juni 1985 träffades en överenskommelse mellan Sverige och Finland om att riksgränsen mellan länderna, med undantag för en sträcka vid Vähänärä-forsen i Torne älv, från och med den 1 augusti 1985 skulle ha den sträckning som gemensamt föreslagits av den svenska och den finska gränskommissionen vid 1981 års gränsöversyn. Den undantagna sträckan begränsades i norr av skärningspunkten mellan den gällande riksgränsen och latituden 65°56'05,8" N och i söder av skärningspunkten mellan den gällande riksgränsen och latituden 65°55'33,8" N, med latituderna beräknade enligt svenskt system. Samtidigt träffades överenskommelse om en förnyad gränsöversyn inom det undantagna området. Enligt överenskommelsen skulle den förnyade gränsöversynen genomföras gemensamt av en svensk och en finsk gränskommission. Vardera staten skulle fastställa instruktion för sin gränskommission.

Den 19 juni 1985 förordnade regeringen en svensk gränskommission samt fastställde en instruktion för denna. Av instruktionen framgår bl. a. att riksgränsen skall följa djupfåran. Om djupfåran inte är entydig, utan samma maximidjup nås i flera delar av en och samma profil, skall vid djupfårans bestämning hänsyn också tas till var den största vattenmängden framrinner. Av den svenska instruktionen framgår vidare att kommissionen skall ta till vara den kännedom om förhållandena på platsen som den lokala befolkningen kan ha.

I sak överensstämmer instruktionen för den svenska kommissionen med den som fastställts för den finska.

2.2 Genomförande av gränsöversynen

Gränskommissionerna har vid 1985 års översyn gjort väsentligt mer detaljerade mätningar än som förekom vid 1981 års översyn. Arbetet har syftat till att få ett bättre underlag för att bestämma djupförhållandena än som förelåg tidigare.

En första mätomgång genomfördes i slutet av juli 1985. Mätningarna genomfördes med hjälp av ett registrerande ekolod, monterat i en båt som med jämn hastighet företog upprepade färder över älven. Båtens position bestämdes var tionde sekund med hjälp av särskild mätutrustning. Sammanlagt positionsbestämde båten i 973 punkter. Primärmaterial har

därefter bearbetats inom lantmäteriverket, och bl. a. har mätresultaten karterats och djupkurvor för älvasnittet ritats.

Ett på den första mätomgången baserat förslag har ställts ut och presenterats för berörda intressenter. Till följd av synpunkter från den svenska lokalbefolkningen genomfördes kompletterande mätningar den 25 september varvid samma mätteknik som tidigare användes. Mätningarna föranledde vissa modifieringar i förslaget. Även det modifierade förslaget har presenterats för den svenska lokalbefolkningen, som därvid framfört ytterligare synpunkter. Dessa har emellertid inte föranlett nya fältarbeten eller förändringar av förslaget.

De gränsmarkeringar som uppsattes inom området vid 1981 års gränsöversyn har tagits ned.

Gränskommissionerna har redovisat sitt arbete i ett särskilt upprättat gränsdokument i två delar. Del I innehåller kommissionernas protokoll, tekniska beskrivningar m. m. samt framförda erinringar mot förslaget. Del II innehåller en på 1981 års gränsdokument (kartblad nr 46) grundad gränskarta i skala 1:20 000, kommissionernas slutliga gränsförslag jämte gällande riksgräns i skala 1:2 000 samt karterade djupvärden dels över hela området i skala 1:2 000 (tre blad), dels över forsacken i skala 1:800 (ett blad).

2.3 Kommissionernas förslag m. m.

Kommissionernas förslag innebär att riksgränsen i det aktuella området följer vad som kommissionerna enhälligt har ansett vara älvens djupfåra. Vid utformningen av förslaget har kommissionerna – i likhet med vad som gäller i övriga delar av riksgränsen i gränsälvarna – sökt en mjuk linjeföring.

Kommissionerna har påpekat att mätningarna inte kan ge en i alla detaljer fullständig bild av bottenens form. De gjorda mätningarna har vidare bl. a. på grund av båtens rörelse i vertikalled knappast större precision än tio centimeter.

I sin hittills gällande sträckning går riksgränsen i selet omedelbart nedströms Vähänärä-forsens överfall i en kraftig bukt i östlig riktning mot den finska stranden. Mätningarna vid 1981 års översyn gav visserligen vid handen att det fanns djupa partier i den västra delen av älven nära den svenska stranden men uteslöt inte helt att de uppmätta djupen vid den svenska stranden kunde hänföras till en isolerad djuphåla. De mätningar som företagits under 1985 utvisar dock enligt kommissionernas enhälliga bedömning att det är fråga om en sammanhängande fåra. Kommissionerna konstaterar samtidigt att 1985 års mätningar visar förekomsten av ytterligare två distinkta fåror öster om den fåra som löper nära den svenska stranden. En fåra löper sålunda helt nära den finska stranden. Den övergår emellertid norr om ön Teppolansaari i ett grundare område och har – enligt kommissionernas mening – sin fortsättning öster om ön, där den är grundare än övriga fåror. Den mellersta fåran löper i huvudsak parallellt med de båda andra. Den är dock grundare än den fåra som löper närmast den svenska stranden. Kommissionerna har enhälligt föreslagit att riksgrän-

sen skall följa den västra fåran, dvs. den djupfåra som löper närmast den svenska stranden.

Sedan kommissionernas förslag ställts ut och presenterats för berörda intressenter har den svenska lokalbefolkningen anfört bl. a. att endast några centimeters djup skiljer mellan den östra och den västra fåran och att även den västra fåran blir grundare innan den når den linje som begränsar den förnyade gränsöversynen.

Kommissionerna bekräftar dessa sakuppgifter liksom lokalbefolkningens uppgift om vissa trösklar i den västra fåran. Kommissionerna anför emellertid att den östra fåran har ett i jämförelse med övriga fåror grundare utlopp. De kompletterande mätningarna visar också, enligt kommissionernas mening, att denna fåra inte har någon naturlig förbindelse med fåran väster om den finska ön Teppolansaari.

Den svenska lokalbefolkningen har med anledning av det modifierade förslaget vidhållit att en jämn djupfåra löper nära den finska stranden.

För egen del vill jag framhålla att kommissionerna genomfört en mycket noggrann och detaljerad uppmätning av den undantagna älvsträckan och att det underlag för gränsdragningen som nu föreligger håller en avsevärt högre teknisk kvalitet än vad som rimligen kunde eftersträvas vid 1981 års översyn, som avsåg hela den långa riksgränsen. Inte för något annat gränsavsnitt i älvarna finns ett motsvarande material. Den svenska lokalbefolkningen har inte heller rest någon invändning mot underlaget som sådant.

Vidare vill jag framhålla att kommissionerna är eniga om att det finns en entydig djupfåra inom detta älvavsnitt. Det alternativ för gränsdragningen som instruktionerna i och för sig medger – för det fall att djupfåran inte är entydig – har därmed inte behövt tillgripas.

Kommissionernas förslag innebär en justering av gränsen såväl uppströms som nedströms forsen. De meningsskiljaktigheter som föreligger mellan kommissionerna å ena sidan och den svenska lokalbefolkningen å andra sidan inskränker sig till vilken av djupformationerna i selet nedströms forsen som skall bedömas som djupfåra. Jag delar kommissionernas bedömning att den västra djupformationen, dvs. den som ligger närmast den svenska stranden, får anses vara älvens nuvarande djupfåra på det berörda avsnittet.

Riksgränsens sträckning i älven bör, såsom kommissionerna har föreslagit och i överensstämmelse med vad som gäller för gränsen i älvarna i övrigt, ges en mjuk form.

Den av gränskommissionerna enhälligt föreslagna gränsdragningen innebär att, i förhållande till gällande riksgräns, ett vattenområde huvudsakligen uppströms om forsen om ca 2,4 ha överförs från Finland till Sverige och att ett vattenområde om ca 13,7 ha huvudsakligen nedströms om forsen överförs från Sverige till Finland.

Vid 1981 års gränsöversyn behandlade de dåvarande gränskommissionerna i detalj vilka vitsord olika gränshandlingar bör tillmätas i förhållande till varandra. Denna fråga har inte behandlats av 1985 års gränskommissioner. Regeringen har tidigare (prop. 1983/84: 202 s. 7) anslutit sig till den ordning som förordades i samband med 1981 års gränsöversyn. Som hu-

vudprincip skall sålunda gälla att gränsmarkeringar i terrängen skall ha vitsord före uppgifter på kartor och i handlingar, förutsatt att markeringen inte uppenbarligen har flyttats eller uppförts på annan plats än som avsetts. Samma ordning bör självfallet gälla för 1985 års förnyade gränsöversyn.

De av kommissionerna upprättade gränshandlingarna bör helt ersätta gällande gränsdokument inom gränssavsnittet vid Vähänärä.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att regeringen med finska regeringen träffar överenskommelse om ändring av riksgränsen i överensstämmelse med det förslag som har lämnats i samband med 1985 års översyn av riksgränsen mellan Sverige och Finland vid Vähänärä.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.